

گفتگوی مطبوعاتی

قانون اساسی جدید

پادشاهی افغانستان

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رابطه با شریعت مقدس اسلام

و نهضت اصلاحی

آقای محمد اسمعیل قاسمیاری، عضو «محکمهٔ مماثل استیناف عالی» (دادگاه صالح برسدگی پس از نقض فرجامی) در شهر کابل پایتخت کشور دوست همسایه افغانستان و مسئول مطالعات قضایی «ستارهٔ محکمه» کابل، اخیراً با استفاده از «بورس حقوق بشر» از راه سازمان ملل متحد بمنظور مشاهده و مطالعهٔ سازمان دادگستری و طرز ادارهٔ قضایی ایران، انگلستان، سوئد و مصر در ارتباط با حقوق بشر به کشور های نامبرده مسافرت نموده از چندی باین طرف در وزارت دادگستری ایران سرگرم بررسی و بازدید دوایر و تشکیلات قضایی ما می‌باشند.

آقای فاسمیار روز سوم تیرماه ۱۳۴۸
به قانون تشریف آورده با آقای دکتر هومن و عده‌ای
از اعضای هیئت مدیره ملاقات نمودند پس از
آشنایی و ملاحظه دادسرای انتظامی و سازمان
اداری و کلاً بفرموده ریاست قانون توفیق مصاحبه
زیرین با ایشان حاصل گشت:

س . قانون اساسی جدید افغانستان در چه تاریخ وضع و اجرا-
شده است ؟

ج . قانون اساسی جدید افغانستان که حیاط ملی افغانستان
را بر مبنای حقایق تاریخ و فرهنگ و بر اساس مقتضیات عصر و
زمان مجدداً تنظیم نموده، از تاریخ نهم میزان ۱۳۴۳ هجری
شمسی معتبر گردیده و قوت اجرایی یافته است.

س . قانون اساسی افغانستان بر چه اصولی استوار است؟

ج . قانون اساسی افغانستان حامی حقوق اساسی و آزادی
های فردی و اجتماعی و مبتنی بر اصل تفکیک کامل قواست؛
قوای سه گانه عبارتند از قوه مقننه، قوه قضائیه و قوه اجراییه. رژیم
مبتنی بر قانون اساسی مزبور رژیم «شاهی مشروطه» می باشد .
شاه مظهر حا کمیت ملی و بحکم قانون اساسی حا کمیت متعلق به
ملت است .

س . اصول تشکیلات قوه قضائیه و سازمان دادگستری را چه
قانونی پیش بینی نموده است؟

ج . بحکم قانون اساسی قوه قضائیه مرکب است از یک ستاره-

محکمه (۱) و محاکم دیگر که تعداد آنها توسط قانون تعیین می شود. به پیروی از احکام مندرج در قانون اساسی ستره محکمه بتاريخ بیست و دوم میزان ۱۳۴۶ هجری شمسی رسماً تشکیل و کار خود را آغاز نموده است.

س. ممکن است راجع به ستره محکمه توضیح بیشتری بدهید؟

ج. ستره محکمه بحکم قانون اساسی متشکل است از نه عضو. يك عضو بفرمان پادشاه برای مدت ده سال به سمت قاضی القضاة و رئیس ستره محکمه تعیین می گردد. رکن قضا در ردیف قوای دیگر مستقلاً اجرای وظیفه می نماید و در رأس آن ستره محکمه قرار دارد.

ستره محکمه دارای صلاحیتهای قضایی و اداری است که توسط قانون اساسی و قانون تشکیلات و صلاحیت قضایی و سایر قوانین تنظیم شده است. تعیین، تبدیل، مؤاخذة و تقاعد قضات جزو صلاحیتهایی است که به ستره محکمه داده شده است؛ همچنین اداره و تنظیم بودجه قوه قضاییه داخل در صلاحیت ستره محکمه می باشد. قیادت (ریاست) و اداره قوه قضاییه را ستره محکمه بحکم قانون اساسی و قوانین دیگر دارا می باشد.

س. چون گفتید که ستره محکمه علاوه بر وظایف قضایی تکالیف اداری هم دارد، خواهش می کنم بفرمایید که نوع این تکالیف با سمت وزارت دادگستری و وظایف وزیر دادگستری چه ارتباطی دارد؟

(۱) ستره بسکون س و ها و فتح دوم و سوم با وجود شباهت به سترک فارسی، واژه پشتو و بمعنای بزرگ و عالی است. «ستره محکمه» صفت و موصوف و رویهم «محکمه علیا» معنی می دهد و در مقام مقایسه بالاتر از دیوان کشور قرار دارد و دارای صلاحیت و تکالیف قضایی و اداری هر دو است.

ج. تفکیک قوا در قانون اساسی افغانستان بنحوی تنظیم گردیده که قوه قضاییه توسط محکمه علیا اداره و رهبری شود و وزارت دادگستری که جزو قوه اجراییه می باشد، علاوه بر وظایف دیگر اداره و رهبری **مدعی العمومیت** (دادسراها) را که تعقیب جرایم و تحقیق مطابق با احکام قوانین اساسی و عادی بعهده اوست، دارا می باشد؛ و از جنبه اداره، مثلاً پیشنهاد تعیین، تبدیل، مؤاخذة، تقاعد و غیره که مربوط به قوه قضاییه است، شخص وزیر دادگستری هیچگونه صلاحیتی ندارد و همانطور که پیشتر گفته شد، ستره- محکمه در رأس قوه قضاییه بسمت **مرجع نهایی قضایی** در کشور افغانستان احراز مقام نموده است.

البته ناگفته نماند که در جهاز (۱) قضایی ما قاضی نشسته و ایستاده به مفهوم مصطلح حقوق ایران وجود ندارد، یعنی مدعی العموم (دادستان) جزو قوه قضاییه نیست. البته در ارتباط با اداره، عدالت جنایی و تعقیب و اقامه دعوی جنایی به پیروی از احکام قانون که شامل صلاحیت مدعی العموم می باشد، بامحاکم و روشن است.

و باید علاوه نمود که **اصل همکاری بین قوای سه گانه دولت** افغانستان بنحوی پیروی می شود. برای مثال وزارت دادگستری که **حلقه اتصال بین قوه اجراییه و قوه قضاییه** را تشکیل می دهد، در بسیاری از قسمتها مانند «اداره وثایق و ثبت اسناد و املاک»، «تهیه طرحها و مسوده های قوانین» از همکاری سودمند نیروی قضایی برخوردار، و ستره محکمه نیز بنوبه خود در بسیاری از موارد از همکاریهای مقتضی وزارت دادگستری استفاده قابل توجهی نموده- است.

س. نحوه انتخاب و استخدام قضات در کشور افغانستان چگونه

1) System.

است؟ و دادرسان بوسیله چه مقامی منصوب می‌شوند؟
ج. تعیین و انتخاب قضات به حکم قانون اساسی به پیشنهاد
قاضی القضاة و منظوری (موافقت و صدور فرمان) مبارک‌اعلی حضرت
معظم همایون پادشاه افغانستان صورت می‌گیرد.

س. قاضی القضاة را چه کسی انتخاب می‌کند؟
ج. قاضی القضاة و قضات ستره محکمه را پادشاه افغانستان
برای مدت ده سال تعیین می‌فرمایند و این انتخاب مستقیماً به میل
مبارک‌همایونی انجام می‌یابد؛ ضمناً قانون اساسی نیز شرایطی برای
احراز صلاحیت اشغال این مقام پیش‌بینی نموده که ملحوظ قرار
می‌گیرد.

س. وضع قضات از نظر حقوق و معیشت و غیره تأمین است؟
ج. البته پرداخت حقوق برای قضات تابع شرایط و امکانات
مالی عمومی کشور است. اما باید توضیح داد که قانون اساسی برای
قضات پرداخت معاش مناسب (حقوق) پیش‌بینی کرده و به پیروی
از آن ستره محکمه از بدو تأسیس این مسئله را مورد توجه قرار
داده و برای تقویت مادی و معنوی قضات طرح‌هایی را در دست اقدام
گرفته و تا حد زیادی عملی نموده است.

علاوه بر معاش اصلی (حقوق ثابت) یک عده امتیازات مالی
به عنوان **ممد معاش و فوق العاده‌های منطقه‌ای** پرداخته می‌شود
و **تقاعد** (بازنشستگی) قضات را قانون خاصی پیش‌بینی کرده است.

س. نوع تشکیلات محاکم در افغانستان چیست؟
ج. محاکم در افغانستان به دو نوع است: عمومی و اختصاصی.
محاکم عمومی عبارتست از ستره محکمه، مقام عالی تمیز،
محکمه عالی استیناف مرکزی، محاکم ولایات و محاکم ابتداییه.
محاکم اختصاصی عبارتست از محاکم کار و کارگر و اطفال؛

و خارج از قوه قضائیه محاکم ارتشی و محاکم دارایی و غیره هستند.
س. آیا وکلای دادگستری سازمان و مقررات خاصی دارند
یا نه؟

ج. امور مربوط به وکالت دفاع را قانونی بنام **قانون وکلای مدافع** تنظیم نموده که بر اساس آن وکلای دادگستری بعد از اخذ **جواز نامه** (پروانه) به اجرای وظیفه خواهند پرداخت. از جمله شروط اشتغال به حرفه وکالت داشتن **لیسانس از دانشکده شرعیات یا دانشکده حقوق و یا معادل آنهاست**. دوره کارآموزی در قانون پیش بینی شده است. قانون برای متهمین بی بضاعت مساعدتهای لازم را منظور نموده است. و هنوز قانون وکلای دادگستری تأسیس نشده است.
س. مبنای حقوقی قوانین عادی شکلی کدام است؟

ج. **شریعت مقدس اسلام بمنزله منبع قانونی و مصدر بزرگ حقوق افغانستان بشمار می رود.** قوانینی که به پیروی از ارزشهای مندرج قانون اساسی وضع گردیده است، **قانون اجراءات قضایی (آیین دادرسی کیفری)**، **قانون تشکیلات و صلاحیت قضایی**، و **قانون وکلای مدافع**، و **قانون تنظیم امور مربوط به مدعی العموم** و **نار نوالی (۱)** و **یک عده قوانین دیگری** است که ذکر آنها به طول می انجامد.

س. راجع به سایر مستندات عمل قضایی و قوانین عادی دیگر اقداماتی بعمل آمده است؟

ج. قوانین مربوط به متن، یعنی قانون مدنی و قانون جزا و غیره، تاکنون در دست بررسی و مطالعه بوده و اخیراً مسوده های مجموعه قوانین جزایی و مدنی از طرف وزارت دادگستری تهیه شده است که بزودی به شورا (پارلمان) تقدیم خواهد شد.

1) Sarenwali Public prosecution.

البته بطوری که قبلاً هم گفته شد، این مجموعه قوانین با حفظ «اساسات دین مقدس اسلام» که در قانون اساسی بهمین نحو تصریح شده، احکام مربوط به تنظیم امور جزایی و مدنی را دربر خواهد داشت و امروز احکام فقه مذهب حنفی در مواردی که حکمی در قانون اساسی و قوانین مربوط به رسیدگی قضایی مطروح در محاکم موجود نباشد، ضابطه و ملاک بوده، البته در آینده هم قوانینی در پرتو کلیات فقهی تدوین خواهد شد.

س. در تدوین طرحهای مربوط به مجموعه قوانین جزایی و مدنی بجز اتباع از احکام دین حنیف اسلام از مقررات و حقوق کشور دیگری نیز استفاده شده است یا نه؟

ج. البته قوانینی که مظهر فرهنگ و حواجی و ضروریات اجتماعی و اقتصادی یک کشور می باشد، از همه بیشتر بایست زاینده همین عوامل و مقتضیات باشد تا اینکه از کشور دیگر اقتباس گردد. لکن در چوکات (۱) قانون اساسی و با در نظر داشتن احوال و شرایط محیطی می توان از طرز قانونگذاری و یا مواد قانونی کشورهای دیگر استفاده کرد. چنانچه ما هم در راه قانونگذاری از کار یک عده کشورهای اسلامی و غیر اسلامی استفاده نموده و تاجایی که منافی با ارزشهای قانون اساسی نبوده و سازگار با ظروف و مقتضیات محیط ما باشد، مطالعه کرده ایم.

س. راجع به وضع حقوقی زنان در افغانستان توضیحی نمی فرمایید؟

ج. بطور کلی وضع حقوقی زنان بر پایه ارزشهای قانون اساسی و وجایب (واجبات، فرایض) استوار گردیده است. زنان در افغانستان از حقوق سیاسی و از جمله حق رأی دادن یا انتخاب شدن برخوردارند

(۱) فارسی افغانی بمعنای چهارچوب.

و در زمینه پیشرفتهای اجتماعی برای مثال می توان از احراز
مواقف (مقامها) در شورا (پارلمان چهار نفر زن در چهار سال پیش)
و حکومت (وزیر صحت یك خانم است) نام برد. و از دسته اخیر
فارغ التحصیلان کارآموز قضایی که از جمله چهار زن است، برای
نخستین بار بامشاغل قضایی و فنی قوه قضایی (مسلکی) منصوب شده اند.

س. نوع جرایم در افغانستان معمولاً کدام است؟

ج. جرایم برضد اموال و اشخاص بیشتر رخ می دهد. جرایم
مربوط به مواد مخدر کم است و این قبیل اعمال جرم شناخته شده.
جرایم ناشی از استعمال مواد الکلی هم چندان زیاد نیست.
س. آیا هنوز محکوم را بولی دم می دهند تا کیفر اعدام را
در باره او اجرا کنند؟

ج. من فکر می کنم که جواب این سؤال قبلاً داده شده -
باشد و با توجه به مقررات اسلامی طرحهایی نیز برای تهیه قوانین
جزایی در شرف مطالعه و اقدام است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی